

Vakaras, skirtas Čikagos Lietuvių operai

Algimantas A. Naujokaitis

Pilnutėlė Menininkų rūmų (Vilniaus Rotušės) salė rugšėjo pabaigoje prigužėjo į vakarą, skirtą Čikagos lietuvių operai. Tarp sostinės teatrų, kultūrininkų mačiau daug, jau Vilniuje apsigyvenusių ir čia besisvečiuojančių, išėjęs lietuvių, tarp kurių buvo ir šios operos spektaklių dalyvių. Daugelis domėjosi „scenos“ leidyklos neseniai gražiai išleista ir Lietuvių Tautinės kultūros fondo paremta vilnietės muzikologės Jūratės Vylitės knyga *Čikagos lietuvių opera*. Beje, šios knygos pasirodymas ir buvo priežastis, surengti šį vakarą. Jį vedusi knygos autorė daug nekalbėjo apie savo knygą, bet visos Rotušės salėje tą pavarą pasakytos kalbos, prisiminimai, solistų pasirodymai tik išryškino svarbiausius knygos skyrius, juose nagrinėjamus reikšmingiausius Čikagos Lietuvių operos tarpsnius.

Visa salė vieningai atsisotė, kai pradedant vakarą, galinčiai, plačiai iš įrašo nuskambėjo Čikagos lietuvių choro atliekama daina, lyg ir antrasis Lietuvos himnas „Lietuviai esame mes gimę (S. Simkaus muzika, J. Zauerveino žodžiai)“. Vakaro vedėja J. Vylitė paaiškino, kad šis choras, vadovaujamas žymiojo išėjęs solisto Vlado Baltrušaičio, ir emėsi iniciatyvos įkurti Čikagos lietuvių operą, prisiėmus organizacinę, finansinę ir kitokią atsakomybę. Buvo pabrėžta įsimintina data — 1957 m. kovo 30-oji, kai Čikagoje, Marijos aukštesniosios mokyklos (Maria High School) salėje pakilo rutos šakele papuoštos pirmosios premjeros — G. Verdi „Rigoletto“ uždanga.

Rotušės salėje buvusi Čikagos lietuvių operos įsteigėjų ir pirmosios premjeros statytojų V. Baltrušaičio žmona Elena Baltrušaitienė, dabar gyvenanti Vilniuje, prisiminė:

— Prieš pirmąją premjerą nerimavome, jaudinomės: ar pavyks premjerai, ar susirinks publika? Juk kai kas abejojo operos sėkme, pastatymo sąlygos buvo sunkios, artistams atlyginimo niekas nemokėjo, už samdytą orkestrą reikėjo brangiai mokėti. Bet opera pasisekė puikiai, publika ją entuziastingai priėmė. Tai buvo išėjęs teatrų triumfas.

Isijausti, bent mintimis persikelti į tą atmintiną dieną padėjo iš įrašo nuskambėjęs premjeros statytojo, pagrindinės partijos atlikėjo V. Baltrušaičio profesionaliai, jautriai atliktas (dueto) fragmentas iš „Rigoletto“.

Muzikologė J. Vylitė įdomiai papasakojo, kaip toliau stiprėjo, populiarėjo Čikagos lietuvių opera. Po „Rigoletto“ su nemažesniu pasisekimu buvo pastatytas Ch. Gounod „Faustas“, „Romeo et Juliette“, G. Bizet „Carmen“, G. Verdi „Aida“, „Traviata“. Iš viso pastatytos 42 operos, įskaitant ir paskutinąją „Carmen“. Repertuare atsirado K. V. Banaicio „Jūratė ir

Kastytis“, J. Gaidelio „Gintaro šaly“, V. Marijošiaus „Priešaika“, kitos lietuviškos operos. Vakare buvo prisimintas ir įdomus unikalus atvejis, liudijantis Čikagos operos ryšius su okupuotos, geležine uždanga atskirtos, Lietuvos teatralais. Rizikuodamas papulti į KGB nagus, galbūt ir į Sibiro tremtį, tuometinis Vilniaus teatralas Stasys Dautartas, slaptais keliais į Čikagą perdavė J. Karnaviciaus operos „Grazina“ klavyro ir partitūros fotokopijas. To dėka ši opera 1967 m. rampos šviesą išvydo Čikagos Lietuvių operos scenoje.

Pasak knygos autorės J. Vylitės, tiek šis, tiek kiti pastatymai liudija, jog išėjęs opera tapo mūsų tautos pasipriešinimo dalimi, savotiška jo išraiška. Juo labiau, kad nuo pat operos veiklos pradžios iki šiandienos galioja nuostata — kas bebūtų — visi spektakliai turi būti atliekami tik lietuvių kalba. Tiek muzikologė J. Vylitė, tiek kiti vakaro dalyviai sakė, kad net ir kai kuriose operose dainavę amerikiečiai privalejo savo partijas išmokyti lietuviškai. Kad mūsų mažos tautos kalba savo turtingumu ne kiek nusileidžia didžiųjų tautų ir valstybių kalboms, o dargi žodingesnė, spalvingesnė, vakare kalbėjo, publikos ypach šiltai sutikta, poetė ir režisierė Birutė Pūkelevičiūtė, kruopščiai, poetiškai išvertusi ne vienos Čikagos lietuvių operos libretą, kantatą „Car-

mina Burana“, daug širdies ir kantrybės įdėjusi į G. Verdi „Traviatos“ režisūrą. Čia pridėdami vakare išsakyti B. Pūkelevičiūtės prisiminimai apie lietuviškos operos praeitį, kasdienybę, be abejo, bus įdomūs ir *Drągo* skaitytojams.

Vakare ne kartą buvo minima Danutė Stankaitytė, Algirdas Brazis, Jonas Vaznelis, Stasys Baras, Alvydas Vasaitis, Vytautas Marijošius, Aleksandras Kučionas, kiti solistai, dirigentai, ant kurių pečių klestėjo ir laikėsi Čikagos Lietuvių opera.

Pasak muzikologės ir knygos autorės J. Vylitės, išėjęs opera klestėjo maždaug 25 metus. Bet laikas retino solistų, choristų, kartu ir publika gretas, o 1995 m., statant G. Bizet operą „Perlių žvejai“, iš lietuvių operos meninio kolektyvo ko gero, buvo belikęs dirigentas A. Vasaitis. Daug savo autentiškumo, kūrybinio savitumo, identiteto opera prarado ir tuomet, kai į gastroles buvo pasitelkti Lietuvos muzikiniai teatrai.

Vis dėlto, tiek vakare, tiek J. Vylitės knygoje pripažinta, kad Čikagos lietuvių opera — unikalus, išskirtinis reiškinys, parodantis, prezentuojantis aukštos vertės kultūrinį išėjęs mentalitetą. Tariant solistės D. Stankaitytės anuomet pasakytais žodžiais, jokia kita tautinė mažuma Amerikoje nieko panašaus nesukūrė ir neturi.

Vakare nuosirdžius sveikini-mus nuo šiandieninės operos dalyvių susirinkusiems tarė iš Čikagos atvykusi dabartinė lietuviškos operos solistė Lidi-ja Rasutienė, beje, savo vaikus dabar leidžianti į vieną Vilniaus mokyklą, kad jie išaugtų gerais, savo gimtąją kalbą mokėdais, lietuviškai. Iš L. Rasutienės žodžių susirinkusieji tą vakarą suprato, kad lietuviška opera Čikagoje gyvuoja, vėl semiasi naujų jėgų. Į dirigento ir meno vadovo postą sugrįžus A. Vasaitiui, o valdybos vadovo pareigas eikiant ilgamečiui solistui Vlado Momkui, į 2000-sius metus Čikagos Lietuvių opera žengia rengdama naują G. Verdi „Traviatos“ pastatymą. Muzikologės, geriausios čika-

Vilniaus rotušėje — vakare, skirtame Čikagos Lietuvių operos 40 m. sukakčiai paminėti dainuoja sol. Irena Milkevičiūtė. Nuotr. Algimanto Žižūno

giškos lietuviškos operos žinovės Lietuvoje J. Vylitės nuomone, šie ir kiti pastarieji pastatymai teikia pagrindo tikėtis, kad Čikagos Lietuvių opera gali persiformuoti į naujo savo etapo pradžią.

Vakaro dalyviai karštomis katutėmis sutiko Lietuvos kultūros viceministro Juozo Širvinsko pranešimą, kad grupė išėjęs operos dalyvių apdovanoti šios ministerijos padėkos raštais. Juos pelnė dirigentai Aleksandras Kučionas, Alvydas Vasaitis, vienas operos steigėjų, daug metų vadovavęs jos valdybai, Vytautas Radzius, dailininkas Stasys Baras, Algirdas Brazis, Danutė Stankaitytė, Aldona Stempuzienė, Kazys Skaisgiris ir knygos Čikagos lietuvių opera leidimą parėmęs Lietuvių Tautinis kultūros fondas.

Fondas tikrai neapsiriko, paremdamas J. Vylitės knygos išleidimą. Vakare kalbėjusio muzikologo E. Gedgaudo nuomone, tai išties vertinga knyga, profesionaliai, kruopš-

čiai pateikianti Čikagos lietuvių operos istorijos metmenis. Knyga parašyta patraukliai, žaviu braižu, gausiai ir gražiai iliustruota spektaklių ir jų kūrėjų nuotraukomis, spausdinami pilno repertuaro, spektaklių kūrėjų, dalyvių, organizatorių sąrašai, nuorodos. Knyga liudys apie didelę šios operos reikšmę, patvirtins, kad tai savarakiška lietuviško teatro atšaka, jo tradicijų tęsėja užsienyje.

Čikagos Lietuvių opera. Istorijos metmenys. Autorė Jūratė Vylitė; redaktorė Onutė Dauksienė; dailininkas Romas Orantais. Išleista 1999; 210 psl.; tiražas 500 egz.; daugiau kaip 100 nuotraukų; leidėjas Lietuvių tautinis kultūros fondas Čikagoje; kainą 15 dol., už persiuntimą pridėti 2 dol. Gaunamas O. Kremeri, 1005 Sherwood Drive, La Grange Park, IL 60526-1551 ir V. Momkū, Jau-nimo centras, 5620 S. Claremont Ave, Chicago, IL 60636

„Lingua gloriosa“

Birutė Pūkelevičiūtė

Labas vakaras, brangūs operos mylėtojai, susirinkę pasitikti naują knygą *Čikagos lietuvių opera*. Man nepaprastai malonu matyti jūsų šviesius veidus — rodos, vel įsižiūbė rampa, vėl subangavo uždangoj tradicinė rūta — kuri puošė ne tik Kauno

sceną, bet ir visus išėjęs operos pastatymus.

Labai gaila, kad šį vakarą nėra Vilniuje tikrųjų operos kūrėjų-veteranų: dirigentų, scenoaidžių menininkų. Pasi-žiūbė rampa, vėl subangavo uždangoj tradicinė rūta — kokios mano kvalifikacijos?

Pirmiausia: nuo mažumės esu operos mylėtoja. Kai pirmą kartąėjau pasizūrėti operos (tai buvo „Čigonų baronas“), buvau tokia maža ir tokia paika, kad maniau, jog scenoje bus rėdomas baronas — atseit, avinas. Ir, atvirai sakant, nusivyliau, vietoj avino pamaciui Juozą Babravičių.

Mano įnašas Čikagos lietuvių operai labai nedidelis, labai ribotas: aš režisavau 66-tųjų metų „Traviatą“ (vėliau buvo dar kita), o taipgi išverčiau „Fidelio“ ir „Carmina Burana“. Tai ir viskas. Tad gal po įspūdingos šios vakaro muzikinės dalies, kai salėj dar tebevirpa tos nuostabios vaivorykštės garsai, Jūs man leisite tarti žodį apie —

Žodį, kuris operoje taipgi vaidina nemažą vaidmenį.

Po karo likimas mane nubloškė į Kanadą, į Montrealį, ir aš gyvenau pas Kardelius: nuomėjau pas juos kambarėlį. Tuo metu Elzbieta Karde-lienė, buvusi mūsų operos primadona, koloratūrinė lėkš-tutė, ruošėsi naujam koncertui. Ji norėjo dainuoti visiškai naują literatūrą: ir lietuvišką, ir verstinę. Kadangi aš buvau truputį rašinėjusi, E. Karde-lienė pasikvietė mane tal-kon: išversti tuos kūrinius, kuriuos ji buvo išsirkuski. Tad dieną darbo metu aš bandydavau sudėlioti bent kelias vertimo eilutes, o vakare mudvi sėsdavom prie pianino, ir p. Elzbieta man paaiškino, kodėl kai kur mano žodžiai jai netinka, ir ko reikia dainininkui, idant tekstas būtų patogus dainuoti. Man rodos, tą įsiminiau ir supratau.

Tad, kai persikėliau į Čikagą ir man buvo pasiūlyta versti „Fidelio“, drįsau susitarti šiam išpareigojimui. Man atrodo, kad tai nebus per daug sunku. Juk moku vokiečių kalbą, o dabar jau ir nutuokiu, kaip reikia versti tekstą dainininkams.

Tačiau iš tikro „Fidelio“ buvo didžiai sunkus darbas, nes pati vokiečių kalba tarsi šiaušiasi prieš mūsų kalbą. Sakinio pabaigų „apsiverti-mai“, žodžių eilės skirtinga dinamika, manyčiau, labai apsunkina pastangas sklandžiai tekstą išversti. Po daugelio metų Floridoje sutikau poetę Ramutę Skučaitę, kuri buvo išvertusi „Fidelio“ Lietuvos operai. Tuoj pat atsinešiau libretto knygutę, kurią išleido Čikagos opera, ir puoliau Ramutę klausinėti: kaip tu iš-vertėi šią vietą? kaip grūmeisi su šia problema?.. kaip ją įveikei? Šimtai klausimų! Nes juk skiemens derinimas su nata yra tikras krapštuko kni-binėjimas — tai tarsi milžiniškas kryžiažodis.

Kiekvienu atveju — po „Fidelio“ nutariau, kad bendram išsilavinimui vieno operos vertimo gana, kad daugiau niekad tokio darbo neapsiimsiu. Niekad, niekad! Bet štai į sceną įžengė Carlo Orffo kantata „Carmina Burana“.

Prieš kelerius metus, viešėdama Lietuvoje, vieną tvankią vasaros popietę sustojau prie

Vilniaus plakatų stulpo, nes mane kaip magnetas pritraukė skelbimas: bus dainuojama „Carmina Burana!“ Deja, plakate pažymėta diena aš turėjau būti Kaune, kur buvo numatytas mano autorinis vakaras Maironio muziejuje... Tad likau kantatos neišgirdusi. Tačiau Kaune savo vakaro metu, pasakojau, kaip „Carmina Burana“ verčiau į lietuvių kalbą ir pridūriau: „Neabejojau, kad jos vertėjas Lietuvoje — irgi patyrė tiek džiaugsmo, kiek ir aš“. Per salę prabėgo, keistas šlėmėsys... Nesupratau — kodėl? Tik vėliau sužinojau, kad Lietuvoje ši kantata dainuojama originalo kalba: ji nėra iš-versta. Todėl joks vertėjas jokio džiaugsmo patirti negalėjo, ir todėl klausytojų salė „sušlėmėjo“ lengvu juokeliu. Aišku, daug kūrinių dainuojama originalo kalba. Tačiau „Carmina Burana“ kantatos atveju tik tada paaiškėja dainų šėlmystė, jos kūrėjų žaismingas dūkimas, aistra gamtos grožiui ir meilei, kai klausytojai supranta dainų žodžius.

Mano pirmasis susitikimas su „Carmina Burana“ įvyko '80-taisiais metais. Vieną gražią pavasario dieną man paskambino Čikagos lietuvių operos valdybos pirmininkas Vytautas Radzius. Naujam sezonui bus statomi „Pajacai“ ir „Carmina Burana“, kurią jie dainuos lotyniškai, nes girdėjo, kad teksto neįmanoma išversti. Gaila, sako jis, labai gaila, nes visad Čikagos lietuvių operos buvo dainuojamos lietuviškai. Tačiau reikėtų žiūrėti bent parūpinti leidinėlių su lietuvišku pažodiniu tekstu. Ar aš galėčiau tą padaryti? Atsakiau, kad tą galėtų atlikti, kuris nors lotynų kalbos žinovas (kunigas, mokytojas arba teisininkas), kurių Čikagoj apšiai turime. Bet Radzius lengvai nepasitraukė. Jis man pasiūlė tekstą bent pasiskaityti. Na, gerai! Netrukus gavau originalą su trim pažodiniais vertimais: anglų, vokiečių ir prancūzų kalba. Nors Carlo Orffas parašė kantatos muziką '37-taisiais metais, bet tekstas, kaip žinote, yra senas senutelis. Jį sukūrė nežinomi klajiniai poetai ir vienuoliai XII-XIII amžiuje.

Tekstą skaitydama, supratau, kad šių dainų jau nebūtų įmanoma į moderniausias kalbas išversti. Eilutė nepaprastai trumpa, rimai beveik lipa ant rimų. Kokia kalba gali šitiek rimų susirasti? Štai, aš turiu angliską rimų žodyną. Tai 600 puslapių knyga, ir visi grynėji rimai joje išsemti. Bet palaukit! O jeigu lietuvių sumanytų rimų žodyną išleisti — jis būtų neaprepiamas... Juk mes keičiame galūnes, žodžius linksniuojame, sokdiname kirtį! Mes esame rimų turtouliai! Tad kažin, pagalvo-jau, ar būtų įmanoma „Carmina“ dainuoti lietuviškai? Del įdomumo pabandžiau ke-lis posmus išversti...

O Fortuna,
Tu kaip menuo —
Tu kas dieną
Vis keičies...
O Fortuna
Velut Luna
Statu variabilis...

(Nukelta į 2 psl.)

Vilniaus rotušėje, Menininkų rūmuose, vakaras, skirtas Čikagos Lietuvių operai. Programai vadovavo muzikologė Jūratė Vylitė (sėdi šalia poetės rašytojos Birutės Pūkelevičiūtės, kuri yra pirmą iš dešinės i eilėje). Nuotr. Algimanto Žižūno

Vienas Newberry Lituania katalogo sudarytojų — Giedrius Subačius.

Reikšmingo leidinio sutiktuvs

Sestadienį, spalio 23 d., 11 val. ryto, Newberry bibliotekoje įvyko reikšmingo leidinio sutiktuvės.

Knyga *Newberry Lituania: Čikagos Newberry bibliotekos lituanistinių ir prūsų knygų katalogas iki 1904 metų* / *Books of Lithuanian and Old Prussian Interest at the Newberry Library, Chicago to 1904*; parengė Giedra Subačiūnė ir Giedrius Subačius.

Katalogo tekstai pateikti dviem kalbomis. Iš lietuvių ir anglų kalbą išvertė Jurgis Arvydas Anysas ir Laima Petrauskas Vander Stoep. Leidini grafiškai apipavidalino Vincas Lukas, sumaketavo Arvydas Tamulis, fotografijas pristatė Newberry biblioteka, išspausdino *Draugo* spaustuve Čikagoje. Parengė autorių teisių registracija susieta su Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutu.

Knyga finansavo Lietuvių fondas, o išleido pirmosios lietuviškos knygos pamėnėjimui sudarytas JAV Lietuvių Bendruomenės komitetas. Tad pastangos, po Mažvydo knygos minėjimo, organizuotai susitelkti savotiškai daug sudėtingesniai organizaciniam darbui — katalogo *Newberry Lituania* leidybai — vertos ypatingos mūsų lietuviškos visuomenės išeivijoje padėkos.

Katalogo pasirodymas yra svarbus daugeliu požiūrių. Spausdinys pagarsina Newberry biblioteką. Vieta, kur beveik šimtmetį saugomas gausus lietuviškų, iki 1904

Paul Gehl, Newberry bibliotekos retų knygų kuratorius.

metų išspausdintų knygų, rinkinys. Šioje Čikagos bibliotekoje galima susipažinti su visais Mažvydo Lietuvoje išspausdintais lietuvių kalbos žodynais ir su beveik visa Rytų Prūsijoje išspausdintų lietuvių kalbos gramatikų kolekcija. Bibliotekoje taip pat yra kitų (nekalbinių) senesnių. Karaliaučiuje, Tilžeje, Vilniuje išleistų knygų — maldaknygių, giesmynų, elementorių ir kt.

Katalogą išspausdinus, seniausioji lituanistikos rašytinė medžiaga tapo prieinama viso pasaulio kalbininkams-tyrinėtojams, o, svarbiausia Lietuvos kultūros istorija papildė naujais, reikšmingais žinių šaltiniais.

Newberry Lituania buvo paruošta ir išspausdinta per palyginti trumpą laiką. Nors beveik šimtmetį saugomas gausus lietuviškų, iki 1904

Newberry bibliotekoje Čikagoje, *Newberry Lituania* katalogo sutiktuvėse. Iš kairės: Jurgita Baltrušaitytė, Laima Petrauskaitė, Vander Stoep, katalogo straipsnio vertėja, ir Paul Gehl.

„Muzika — tai Dievo pasiuntinys“

Džiugi žinia, kad į Čikagą atvyksta pasaulinio garso Valstybinis Vilniaus kvartetas, jau pasiekė lietuvių visuomenę. Šio kvarteto koncertai — šventė visiems muzikos mylėtojams. Garsas apie šį muzikinį kolektyvą sklinda pirmą jo: apkeleivęs 30 pasaulio kraštų, su didžiausiu pasisekimu koncertavęs žymiausiose pasaulio koncertinėse salėse, kiekvienais metais surengiantis po 80 koncertų Europoje ir Azijoje, Afrikoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Kanadoje, sugrįžęs į Lietuvą, visada pradžiugina ne tik didžiųjų miestų klausytojus, bet aplanko ir mažiausius Lietuvos miestelius.

Dabar Valstybinis Vilniaus kvartetas, atvykęs į Čikagą pirmosiomis lapkričio dienomis, koncertuos kartu su pianistais Sonata ir Roku Zubovais Jaunimo centro didžiojoje ir Pasaulio lietuvių centre Lietuvių dailės muziejaus salėse.

Valstybinio Vilniaus kvarteto kūryba — tai ištisa Lietuvos kultūrinio gyvenimo epocha, giliai įsisąmonintos muzikų misijos pavyzdys. Per ilgą nei trijų dešimtmečių kūrybos kelią susiklostė savita interpretavimo tradicija, kuriai būdingas sugebėjimas atskleisti kūrinių gelmių kodus. Ypač plati ansamblio garsinė, spalvinė, ir emocinė paletė. Sugebėjimas įsigilinti į skirtingų epochų ir stilijų kompozitorių kūrinius, absoliuti klausos epochos skambesio niuansams, leidžia šiam ansamblui atskleisti plačiausią raiškos priemonių skalę, interpretuojant Hayden ar Beethoven, Brahms ar Schulhoff, Schitke, Schonberg ar Case.

buvo girdėta prieš keletą dešimtmečių, leidybos komiteto narės Dalios Anysienės nuomone, Vakaruose tada, matyt, neatsirado šiais konkrečiais lituanistikos bibliografiniais susidomėjusių specialistų (o, kaip žinome, sovietinėje Lietuvoje politinės cenzūros tinklas visada sumaniai stebėję bet kokias tautinės istorinės atminties šaknis, ypač tas, kurių nepajėgė pakeisti savos ideologijos „mutantais“).

Tačiau šiandien padėtis pasikeitė. Tarsi pačiu laiku į Lituanistikos Illinois universiteto katedrą atvykęs dėstyti Giedrius Subačius susidomėjo lietuviškų knygų katalogo paruošimo galimybe. Darbą spartino bibliotekos mokslo darbuotojo dr. Paul Gehl teikiama pagalba — vertinga bibliografinė informacija — bei dr. Mary Janzen sklandi organizacinė veikla.

Knygos *Newberry Lituania* sutiktuvėse kalbėjo du pranešėjai. Dr. Paul Gehl pristatė kalbininko princą Louis-Lucien

Muzikai griežia visus J. Hayden kvartetus, koncertinius ciklus „Vėlyvieji L. van Beethoveno kvartetai“, „W. A. Mozart styginių kvintetai“, „Visi M. K. Čiurlionio kvartiniai kūriniai“.

Ansambliu kasmet pateikia klausytojams naujų partitūrų. Jo milžiniškame repertuare, greta klasikos, yra per šimtą šiuolaikinių kompozitorių kvartetų, iš kurių 40 dedikuota Vilniaus kvartetui ir bendradarbiavimas su kompozitoriais tęsiasi. Vilniaus kvartetas, pasižymintis preciziška atlikimo technika, interpretavimo branda, didele atlikimo kultūra dėl savo plataus repertuaro yra kviečiamas į įvairių šalių įrašų studijas: Lietuvoje, Rusijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, JAV jau yra išleista 30 plokštelių ir kompiuterinių diskų.

Debiutavęs 1965 m., ansamblis 1972 m. pelnė aukščiausią apdovanojimą tarptautiniame konkurse Lježe (Belgija). 1973 m. jam suteiktas Vilniaus vardas, o 1979 m. Vilniaus kvartetas tapo valstybinės premijos laureatu.

Nuo pat pirmųjų kvarteto gyvavimo metų pirmuoju smuiku griežia žymioji Lietuvos muzikė, tikroji kvarteto siela ir įkūrėja, talentinga, kūrybinga Audronė Vainiūnaitė, garsaus Lietuvos kompozitoriaus Stasio Vainiūno dukra. Už nuopelnus, garsinant Lietuvos vardą ir muzikinę kultūrą, ji yra apdovanota Gedimino IV laipsnio ordinu. Jau 30 metų kvartete cėlo griežia Augustinas Vasiliauskas, Lietuvos muzikos akademijoje paruošęs ne vieną jaunųjų muzikos kartą. Dar

niai į vieną įsiliejo jaunieji: antruoju smuiku griežiantis Artūras Šilalė ir altistas Girdutis Jakaitis.

Grazūs kūrybinio bendradarbiavimo ryšiai, prasidėję prieš keletą metų, sieja Vilniaus kvartetą su gerai žinomais Čikagoje žinomų pianistų pora — Sonata ir Roku Zubovais. Jie 1997 metais su kvartetu koncertavo Čikagoje, vėliau tą programą atliko Lietuvoje — grojo Plungeje, senuose grafo Oginskio dvaro rūmuose, kur dabar įsikūręs muziejus, Klaipėdoje, Kauno ir Vilniaus filharmonijų salėse. Kai menininkai turi bendrą tikslą ir yra tų pačių meninių idėjų skleidėjai, tai ir rezultatai ilgai laukti netenka — vėl naujas kūrybos partnerių susitikimas subrandina naujas koncertines programas. Šiemet Lietuvoje buvo įspūdingai pažymėta kompozitoriaus St. Vainiūno 90 metų sukaktis. Koncertai vyko jo vardo muziejuje, miestų salėse. Žyminas lietuvių kompozitoriaus kvintetą pirmą kartą Čikagoje atliko Vilniaus kvartetas ir Rokas Zubovas.

Sonata ir Rokas Zubovai, tie du žiburėliai, kurie Čikagos lietuviams neleidžia pamiršti, kad mūsų gyvenime turi būti nors truputis laiko ir klasikinei muzikai, kad mūsų siela turi nors kartais būti pamaloninta geros muzikos garsais ir patys, kiek išgali, neraginami kuria savasias muzikines popietes. Kvietia į jas draugus ir bicitulius, ir ne tik muzikos mylėtojų — mokydamiesi vaikus didžiojo muzikos meno, svajoja sulaukti to lai-

ko, kai jų talentingi mokinukai su savo tėveliais irgi ateis pasiklausyti muzikos. Juk muzika — universali žmonių kalba ir tik koncerto metu mes galime pajusti tikrą kūrybos vyksmą: tas stebuklas vyksta salėje.

„Muzika — tai Dievo pasiuntinys, atsiųstas judinti švelniausias ir geriausias mūsų sielos stygas, raminti širdis, suvargusias gyvenimo rūpesčiuose, ginti iš jų melus, nedorybes, pavydus, neapykantą“, — tai M. K. Čiurlionio žodžiai.

Šio didžiojo kompozitoriaus kūrinius koncertų metu groja Valstybinis Vilniaus kvartetas. Koncertai vyks Jaunimo centro didžiojoje salėje š.m. lapkričio 5 d., 7:30 val. vak. ir PLC Lietuvių dailės muziejaus salėje lapkričio 7 d., 1 val. po pietų. Šios salės pasirinktos neatsitiktinai — jas mėgsta lietuviai ir tikimasi sulaukti daug klausytojų, nes tai vienintelis ir paskutinis klasikinės muzikos koncertas šiais metais.

L. Krivickienė

Vilniaus styginis kvartetas. Iš kairės: Audronė Vainiūnaitė, Artūras Šilalė, Augustinas Vasiliauskas, Girdutis Jakaitis.

„Lingua gloriosa“

(Atkelta iš 1 psl.)

Atrodo, kad būtų įmanoma... Ir, taisyk, baisiai užsidediau: padaryti kažką, ko neįmanoma padaryti didžiosiomis kalbomis. Paskambinau Radziui ir sakau: jeigu opera norėtų kantaną dainuoti lietuviškai, aš negailėčiau nei laiko, nei pastangų — ir tokį vertimą pasistengčiau padaryti. Žinau, kad tai būtų milžiniškas darbas — bet įdomus!

Kai jau buvau išvertusi tris dainas, mudu su Radziu ir operos valdybos nariais nuvažiom pas Alvydą Vasaitį, kantatos dirigentą. Vasaitis atsisėdė prie fortepijono, o aš tarsi „padainavau“ tai, ką buvau išvertusi. Kai jie išgirdo lietuvišką tekstą, visi užsidegė: „Būtinai dainuokime lietuviškai!“ Tad prasidėjo ilgas ir sunkus darbas. Besidarbaujant mane patraukė dar vie-

nas dalykas: nors tarp lotynų ir lietuvių kalbų nėra tiesiogio panašumo, bet dažnai suksamba panašus sakinių sudarymo (mąstymo?) bangavimas. Gal todėl, kad abi yra senos kalbos. Žodžių linksniavimas, galūnių kaita, sakinių deliojimo būdas, netgi kažkokia panaši tonacija — plaukimo „melodija“. Svarbiausia: jaučiau, kad originalas nėra mūsų kalbai priešiškas, kaip, sakysime, jis muistosi ir „ko-voja“ prieš kirciuojančias kalbas. Lotyniškas tekstas mums draugingas.

Aš žengiu plačiais keliais. Sekdamas jaunystę!

Via lata gradior
More iuventutis!

Staciai džiugaudavau, kai rasdavau vienojų skiemenų ir taip pat kirciuojančių žodžių. Pavyzdžiui: „linksma-

ir laimingas“ — „felix et beatus“... Arba — kad gria: Žydi, žydi/floret, floret — geleimis/floribus ir... šakomis/foliis... Kantatoj yra garsi smuklės daina, kurioj nupasakota, už ką laidokai pakelia penkiolika tostų, ir tasyk išvardijamas gėrėjų sąrašas. Jau iš pirmo žvilgsnio man buvo aišku, kad aš įstengsiu smuklės dainą išversti. Todėl, kad lietuviškas žodis „geria“ yra dviskiemenis ir kirciuojamas ant pirmojo skiemens, lygiai kaip ir lotyniškas žodis „bibit“. Ir dargi mūsų šis „geria“ — gražesnis fonetiškai! Tad štai:

Gerla ponai, gerla ponios,
Gerla sveikas ir ligonis,
Gerla stalius ir kariškis,
Gerla kurpius ir dvasiškis,
Gerla paikas ir išminčius,
Gerla vaikas ir karštinčius.
Gerla letas, gerla greitas,
Gerla tarnas ir tarnaitė,
Gerla jaunas, gerla senas,
Gerla vyskupas, dekanas,
Gerla tevas, gerla brolis,
Gerla turčius ir varguolis,
Gerla dviese ir po vieną,
Gerla tūkstančiai kas dieną!

Gerla, gerla, gerla... Kadangi šis žodis valdo pagrindinį ritmą, kaip išsiskyt vokiečių su savuoju „trinkt“, anglas su „drinks“, o prancūzas su „boit“? Tokį džiaugsmą kartais pajusdavau širdy, kad su musa — senaja, nuostabiąja (beveik „antikine“) lietuvių kalba — galiu pasileisti į „Carmina Burana“ vertimo avantiūrą. Tad tegu būna pašlovinta garbingoji mūsų kalba: „Elevata sit lingua nostra gloriosa!“

Čia ir baigiasi mano pasakojimas apie savo asmeninę patirtį išeivijos operoje. Daug daugiau ir daug įdomesnių istorijų surašyta knygoje *Čikagos lietuvių opera*, kurios pasirodymu labai džiaugiuosi ir sveikinu jos autorę muzikologę Jūratę Vyliūtę.

Rašytoja poetė Birutė Pūkelėvičiūtė kalba vakaro, skirto Čikagos Lietuvių operai programoje, Vilniaus Menininkų rūmuose. Nuotr. A. Žiziūno

Katalogo *Newberry Lituania* sudarytojas Giedrius Subačius su Mary Janzen, Newberry bibliotekos visuomenei pristatomų programų centro direktore.

Loreta Venclausienė

Lietuvos Muzikos akademijos Kauno fakultetui — 10

Sovietinės okupacijos metais Kaune buvo vystoma pramonė, dominavo techniškos aukštosios mokyklos, kai tuo tarpu dauguma humanitarinių institucijų, įkurtų Kaune nepriklausomybės metais, buvo panaikinta, arba, kitais žodžiais tariant, iškelta į sostinę Vilnių. Tokio likimo, susilaukė Operos ir baletų teatras. Kauno konservatorija (Muzikos akademija), panaikintas VDU, vietoj jo organizuojant Kauno Politechnikos ir Medicinos institutus, iškelta respublikinė biblioteka ir kt. Taip Kaunas, išaugęs beveik į pusę milijono gyventojų miestą, kultūros srityje tapo provincija, visus savo lobius atidavęs sostinei. Galima įtarti, jog išlaikyti Kauną kultūriškai žemesniame lygyje buvo stengtasi sąmoningai, kad pačiame to meto lietuviškiausiam Lietuvos didmiesčio neuzsikiltų aktyviausi, talentingiausi žmonės, nesiformuotų, nepilstų neragei dautinos nuotaikos, lietuviškoje terpeje nesiformuotų tautiška savimone.

9-ojo dešimtmečio pabaigoje kylanti Atgimimo banga iš karto iškėlė mintį apie būtinumą atkurti mieste prieškarį veikusias aukštąsias mokyklas. Kauno mieste be profesionalaus filharmonijos choro ir muzikinio teatro, daugiau rimtesnių muzikinių jėgų nebuvo. Vilniuje, muziką studijuojantis jaunimas, baigęs mokslus, į Kauną stengiasi nevykti. Todėl gimė mintis apie būtiną aukštosios muzikos mokyklą Kaune atkūrimą. Tam pritarė ir to meto Lietuvos konservatorijos (Muzikos akademijos) rektorius prof. V. Laurušas. 1988 m. pabaigoje, gavus Lietuvos aukščiausios valdžios institucijų pritarimą, buvo skubiai imtasi darbo. 1989 m. pradžioje Lietuvos konservatorijos (Muzikos akademijos) basimo Kauno fakulteto vadovu buvo paskirtas pianistas docentas Ramutis Čepinskas, kuris per trumpą laiką sugebėjo parengti materialinę bazę, suburti pedagogų sąstatą ir 1989 m. rugsėjo 1 d. pradėti pirmuosius mokslo metus.

Per dešimtį veiklos metų fakultetas susiformavo, nusistovėjo darbo kryptis, tikslai. Šiandien galima patvirtinti, kad fakulteto įkūrimas buvo pozityvus žingsnis, patiesinęs visus lūkesčius. Į Kauną studijuoti atvyksta jaunuoliai iš visos Lietuvos vidurinėsios grandies muzikos mokyklų: Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio,

Vilniaus. Žinoma, didžiąją studentų dalį vis tik sudaro kauniečiai. Įdomu pastebėti, jog Kaune siekiantys muzikinio išsilavinimo jaunuoliai dar studijų metais susigyvena su miestu, su jo kultūrine aplinka ir, baigę mokslus, beveik visi pasilieka čia gyventi, dirbti. O kad jie labai reikalingi, rodo tai, jog nei vieno absolvento nėra bedarbio, beveik visi dirba pagal įgytas specialybes. Reikia pasakyti dar daugiau: ne tik baigusieji, bet ir studentai kviečiami dirbti į orkestrus, mokyklas ir kt.

Kaip pajuto miestas jaunųjų muzikų įsiliejimą į kultūrinę veiklą? Atsigavo Kauno muzikinio teatro orkestras, kuris 9-ojo dešimtmečio pabaigoje buvo susilpnėjęs, ypač po to, kai Vilniuje buvo organizuotas antrasis simfoninis orkestras ir iš teatro į jį perejo dirbti dalis muzikantų. Sustiprėjo Kauno kamerinis orkestras, jaunieji muzikai pradėjo organizuotis į kamerinius ansamblius ir t.t. Dalis fakulteto pedagogų savo žinias perdavė J. Naujaliaus muzikos gimnazijoje ir J. Gruodžio konservatorijoje. Naujomis jėgomis papildė muzikos mokytojų gretos Kauno vidurinės mokyklose. Jose muzikos mokymas jau nuo seno buvo problemiškas iš dalies dėl to, kad labai trūko kvalifikuotų pedagogų. Jų trūksta ir šiandien, ne tik Kaune, bet ir visoje Lietuvoje, todėl dar ne vienerius metus fakulteto Muzikos pedagogikos specialybės absolventų laukia garantuotos darbo vietos. Kaune yra keli (kartu su kariškių) pučiamųjų orkestrai. Sunku būtų įsivaizduoti jų profesinį lygį be Kauno fakulteto absolventų ir netgi studentų! Geriausieji, fakultetą baigę ir dar studijuojantys dainininkai — Nomena Kukulskienė-Vilkanauskaitė, Daiva Gedvilaitė (abi vyr. asist. Sabinos Martinaitės auklėtinės), Lina Jakštytė (doc. Jūratės Bukauskaitės kl.), Grigorijus Darandovas ir Giedrius Prunskas (doc. Gedimino Šmito kl.), Gitana Vilkelienė (vyr. asist. Birutės Sodaitės kl.) yra Kauno muzikinio teatro solistai, bosas Artūras Kozlovskis (doc. Gedimino Šmito kl.) ir Jūratė Mikalauskaitė (vyr. asist. Birutės Sodaitės kl.) — Klaipėdos muzikinio teatro solistai. Daug diplomantų groja Muzikinio teatro simfoniniame orkestre. Baigusi pas mus bakalauro studijas, Giedrė Povilaitė (doc. Jūratė Bukauskaitės kl.) šiandien stu-

dijuoja dainavimą Miuncheno aukštojoje muzikos mokykloje podiplominiuose meistriškuose kursuose pas prof. Jozefą Loiblį. Valtornistai Lina Butienė (vyr. asist. V. Vitarto kl.) studijuoja Latvijos muzikos akademijoje, Egidijus Stanelis (vyr. asist. A. Kigo) kl.) — Norvegijoje, Tromso muzikos kolegijoje. Magistro studijas Kauno fakultete šiemet baigė plačiai žinomas smuiko virtuozas Vilhelmas Čepinskis.

Fakulteto pedagogai iš savo auklėtinių pagristai tikisi gero įnašo į lietuvių muzikinę kultūrą. Menininkui išaugti, subręsti reikalingas laikas, o mūsų studentai ir absolventai, atrodo, galimybių turi. Tai rodo gražūs mūsų auklėtinių pasirodymai konkursuose, sekmingi koncertai visuomeninė. Pvz., dainininkė Nomena Kukulskienė J. Vitolio tarptautiniame vokalistų konkurse Rygoje laimėjo I vietą, Artūras Kozlovskis — K. V. Banaičio dainininkų konkurse užėmė III vietą, Inga Ivanauškaitė Z. Paulausko jaunųjų dainininkų konkurse — III vietą. Laurus skina ne tik dainininkai. Klarinetininkas Edvinas Zubrys pirmajame B. Jonušo respublikiniame pučiamųjų instrumentų konkurse laimėjo I vietą, pirmą kartą Lietuvoje organizuotame J. Naujaliaus jaunųjų choro dirigentų konkurse Danguolė Beinartė laimėjo I vietą. O šiais metais Olandijoje Lindenhauzen „Harmonie“ festivalio '99 laureato (II vieta) tapo fakulteto merginų choras (vadovai Saulius Mickeliūnas ir Saulius Mažulis). Sėkmingai Vengrijoje, kamerinių orkestrų festivalyje pasirodė fakulteto studentai.

Fakulteto studentai ir vienetai — kamerinis orkestras (vad. vyr. asist. Stanislovas Čepinskis), pučiamųjų orkestras (vad. doc. Ramutis Balčiūnas), merginų choras (vad. vyr. asist. Artūras Dambrauskas), mišrusis choras (vad. asist. Saulius Mickeliūnas) bei solistai dainininkai ir instrumentalistai rengia koncertus visuomenei fakulteto koncerto saleje, Kauno filharmonijoje, bažnyčiose, koncertuoja įvairiose Lietuvos miestuose. Mezgasi fakulteto tarptautiniai ryšiai. Pasirašyta sutartis, apsiųsta studentų koncertais ir numatyta tolimesnis įvairiapusis bendravimas su Varšuvos F. Šopeno muzikos akademijos Bialystoko fakultetu. 2000 metų vasario mėn. Kauno fakultete vyks tarptautinis fortepijoninių ansamblių

konkursas. Jį organizuoja fakulteto fortepijono katedros vedėjas prof. Kęstutis Grybauskas.

Fakultete suburtas profesionalus pedagogų vienetas. Aišku, organizuojant fakultetą, Kaune pedagogų, galinčių dėstyti aukštojoje mokykloje ypač specialybines disciplinas, buvo nedaug. Fakultetui į pagalbą atėjo Lietuvos muzikos akademijos profesorai, docentai, kurių nemažai dar ir šiandien, nebodami nepatogumų, važinėja iš Vilniaus į Kauną. Tai klarinetininkas prof. Algirdas Budrys, obojininkas prof. Juozas Rimas, pianistai profesorai Birutė Vainiūnaitė ir Kęstutis Grybauskas, violončelininkas doc. Romualdas Kulikauskas, altininkas doc. Aloyzas Grižas, pedagogas prof. Albertas Pilčiauskas, simfoninio orkestro dirigentė Margarita Dvornaitė ir kiti Lietuvos muzikinei kultūrai žinomi pedagogai.

Fakultete veikia šešios specialybės, — fortepijono, styginių, pučiamųjų instrumentų, choro dirigavimo, solinio dainavimo, muzikos pedagogikos bei bendrojo fortepijono — vargonų ir muzikos teorijos ir istorijos katedros.

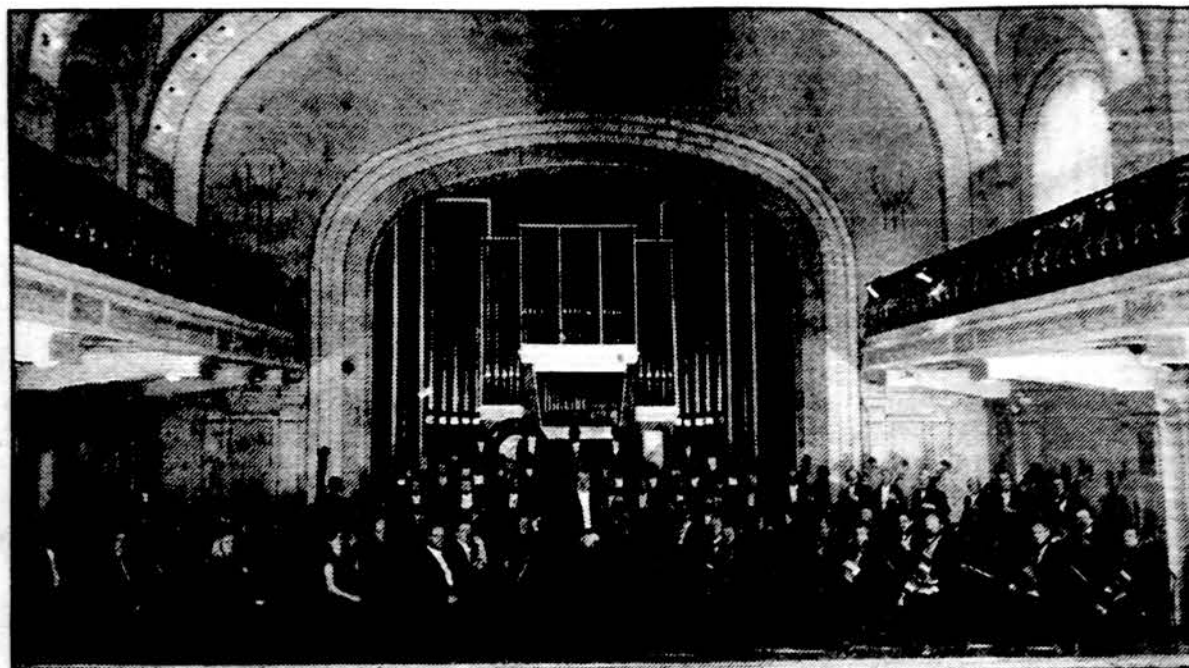
Fakultete studijuoja 219 studentų. Po bakalauro studijų (ketverių metų trukmės), jauniešius muzikams sudaromos galimybės tolimesnėms studijoms dvejų metų magistrantūroje arba tobulintis vienerius metus specializuotose profesinėse studijose. Džiugu pažymėti, jog yra mūsų auklėtinių, jau grįžtančių į savąją *alma mater* dirbti pedagogais. Tai dainininkai N. Kukulskienė, L. Jakštytė, A. Kozlovskis, pianistai B. Vingraitė-Andriuskeviciene.

Fakultetas į savarankišką profesinį gyvenimą jau išleido 135 absolventus. Visi baigiantieji gauna panašius diplomus, kaip ir vilniečiai. Jie pripažinti daugelyje pasaulio šalių.

Šiandien, kaip ir visa Lietuvos ekonomika, aukštosios mokyklos susiduria su nemažais materialiniais sunkumais. Todėl fakultetas labai dėkingas savo rėmėjams — išeivijai lietuviams; a.a. Juozui Stankūnui, gyvenusiam Elizabeth mieste ir suteikusiam fakultetui paramą muzikos instrumentais, gaidomis ir kt. Salomėjai Valiūkienei-Nasvyteitei, savo dovanomis praturtinusiai fakulteto fonotekos ir bibliotekos fondus, prof. J. Rackauskui (iš Čikagos), fakulteto gyvyvimo pradžioje atsiuntusiam bibliotekai daug natų ir įvairios literatūros. Elena Baltrušaitienė (Vlado Baltrušaičio, Čikagos lietuvių operos kūrėjo žmona, šiandien gyvenanti Vilniuje, skyrė vardinę stipendiją geriausiam fakulteto studentui — baritonui Giedriui Prunskui (doc. G. Šmito kl.). Esame dėkingi visiems visiems, mus parėmusiems, kurių čia ir neišvardinau. Rėmėjų nuotraukos garbingai kabo fakulteto bibliotekos skaitykloje ir kasdien į jas žvelgia studentai bei pedagogai.

Lietuvos muzikos akademijos Kauno fakultetas stengiasi perimti ir tęsti prieškarį Kauno konservatorijos Lietuvos muzikinės kultūros ugdymo ir plėtojimo tradicijas. Tai stengiasi visas kolektyvas, kuriam nuo pat įkūrimo pradžios vadovauja prorektorius docentas Ramutis Čepinskas.

Kviečiame visus lietuvius, atvykstančius nors ir trumpam į tėvynę, kam brangi mūsų muzikinė kultūra, būnant Kaune, apsilankyti ir pas

Lietuvos Nacionalinis simfoninis orkestras Vilniuje. Meno vadovas ir vyr. dirigentas — Juozas Domarkas. Nuotr. Audriaus Zavadskio

Filharmonija žengia į 2000-sius

Naujojo koncertinio sezono išvakarėse, susitikęs su žurnalais, Lietuvos Nacionalinės Filharmonijos generalinis direktorius Gintautas Kėvišas pareiškė, kad šis svarbus Vilniaus muzikinis centras į 2000-sius metus, į 21 amžių, žengia, lydimas viso pulko talentingų muzikantų, kurių puoselėjamas lietuvių ir pasaulinės kultūros tradicijos subrandino kelias ištikimų muzikos mylėtojų kartas. Direktorius pasidžiaugė, kad koncertų salėse matyti vis daugiau užsienio lietuvių.

Ši sezoną Filharmonija pradėjo išpuodijung Lietuvos Nacionalinio simfoninio orkestro ir Kauno Valstybinio choro koncertu. Diriguojant J. Domarkui ir P. Bingeliui, buvo atlikta A. Skriabin simfoninė poema „Prometejas“ ir Liudvig van Beethoven 9-oji simfonija. Tarp solistų — talentingi atlikėjai — New Yorko Lincoln Centre grojęs pianistas P. Geniušas, M. Glinkos vokalistų konkurso laureatė R. Maciūtė (sopranas), New Yorko operoje, Paryžiaus Elizejųs Laikų teatre ir kitur dainavęs V. Prudnikovas (bosas) ir kiti talentingi atlikėjai.

Filharmonijos direktorius G. Kėvišas pasakė, kad Nacionalinis simfoninis orkestras šį sezoną atliks ir daugiau išpuodijung koncertų. Dalyvaujant žinomam Prancūzijos violončelistui Matthieu Rogue, lapkričio viduryje bus atliktas A. Dvorak koncertas violončelei ir orkestrui bei D. Šostakovič Simfonija Nr. 5. Kauniečio kompozitoriaus G. Kuprevičiaus simfoninės muzikos koncertas šis orkestras atliks gruodžio mėnesį.

Šį sezoną naujas programas pristatys taip pat filharmonijos kamerinis ansamblis „Musica Humana“, S. Sondeckio vadovaujamas, Lietuvos kamerinis orkestras, Vilniaus savivaldybės choras „Jauna muzika“, Šv. Kristoforo kamerinis orkestras. Pasak G. Kėvišo, kamerinės muzikos mėgėjus, be abejo sudomins A. Berg kamerinio koncerto premjera bei seniai girdėta I. Stravinskio „Kareivio istorija“, taip pat puikūs pianistų G. Shohat (Izraelis), B. Vainiūnaitės, P. Geniušo, V. Kirvelytes, voka-

listų M. Daubner (Vokietija), V. Juozapaitis, A. Januto, smuikininko R. Katiliaus, violončelistų A. Kniavez (Rusija), R. Kalnėnaitės recitaliai.

Šį sezoną filharmonijoje bus keli koncertai — visai šeimai. Juose skambės ne tik Simfoninio orkestro ir Lietuvos kamerinio orkestro atliekami J. Brahms, L. van Beethoven, S. Prokofjev, kitų klasikų kūriniai, bet ir nauja Vilniaus styginių kvarteto parengta programa „Muzikinis miškas“, kurioje vaikai bus supažindinti su visais muzikos instrumentais.

Koncertams paminėsime ne vieną žymų mūsų ir užsienio šalių kompozitorių, ir atliekų jubiliejų, — sake G. Kėvišas. — Antai, gruodžio 17 d. kompozitoriaus E. Balsio 80-sioms gimimo metinėms skambės jo kūriniai — koncertas smuikui solo ir oratorija „Nelieskite mėlno gaublio“. Lapkričio mėnesį pagerbsime žymią mūsų pianistę, Vilniaus Muzikos akademijos profesorę V. Vitaitę jos kūrybinės veiklos 40-čio proga. S. Sondeckio vadovaujamas, kamerinis orkestras atliks W.A. Mozart, C. Saint-Saens, F. Kreisler kūrinius. Choro „Jauna muzika“ kūrybinės veiklos dešimtmečiui spalio 24 d. skambės J. S. Bach „Mišios h-moll“.

Ne tik vilniečiai, bet ir užsienio lietuvių filharmonija kviečia į Naujųjų 2000-ųjų metų sutikimą. Gruodžio 31 d. 16 ir 20 val. filharmonijos didžiojoje saleje naujajam programą atliks Lietuvos simfoninis orkestras. Filharmonijos sales ir bufetai lankytojus pakvies į šventines vakas. Tą pačią dieną Taikomosios dailės muziejuje vyks kamerinio

ansamblio „Vilniaus arsenalas“ koncertas, kurio programoje — 17-18 amžiaus miniatiūros, dalyvaus Vilniaus „Camargo“ šokių grupė. Naujametiniai koncertai taip pat vyks Šv. Jono bažnyčioje, Muzikos akademijoje.

Pavasariop, kovo pirmąją savaitę, klausytojų laukia tikra violončelės muzikos šventė — gastrolėms atvykęs garsusis violončelistas D. Geringas. Pavasarį filharmonijoje vyks J. S. Bach muzikos savaitė. Jone visą birželio mėnesį, kai sostinėje pagausėja svečių iš užjūrio ir iš Europos, vyks tradicinis Vilniaus festivalis, kurio programose dalyvaus garsiosios, talentingiausios atliekų pajegos.

Netruks ir kitų muzikinių įvykių. Pažymint M. K. Čiurlionio 125 gimimo metines, jo vardo kvartetas ir t. t. kompaktinė ploktelė su šio mūsų klasiko kūrinių, Darytų įrašų į Vilnių iš JAV atvykęs žinomas išeivijos pianistas M. K. Čiurlionio anekdotas Rokas Zubovas. Vienas iš filharmonijos vadovų E. Javonaitis pridūrė, kad šį sezoną pagyves Nacionalinio simfoninio orkestro klubo veikla. Dabar šis klubas turi maždaug šimtą tikrųjų narių, tarp kurių nemažai Vilniuje dabar gyvenančių JAV lietuvių — Andronė ir Romas Misionai, Edmundas Kulikauskas, dr. Algirdas Kanauka ir kiti. Klubas nariai valandą prieš koncertus filharmonijos mažojoje saleje pabendrauja, pasikalba su dirigentais ir atliekėjais. Klubas laukia naujų narių.

Algimantas A. Naujokaitis

R. Zubovas ir M. K. Čiurlionis Vašingtone

Spalio 22 d. Lietuvos ambasada JAV seniausioje Vašingtono meno galerijoje „The Corcoran Gallery“ surengė Lietuvos pianisto, M. K. Čiurlionio proanūko Roko Zubovo paskaitą-koncertą skirtą Lietuvos kompozitoriaus ir dailininko M. K. Čiurlionio gimimo 125-osioms metinėms. Vakaro metu R. Zubovas supažindino su M. K. Čiurlionio kūryba, atliko kompozitoriaus kūrinius, buvo demonstruojamas M. K. Čiurlionio paveikslų skaidres.

R. Zubovo paskaita-koncertas susilaukė didelio Vašingtono meno visuomenės dėmesio. Bilietai į koncertą per 200 vietų turinioje saleje buvo išpirkti dvi dienas iki koncerto. Renginyje apsilankė JAV Valstybės departamento

pasekretoriaus pavaduotojas Ronald Asmus, buvusi JAV karo atašė Lietuvoje generalmajorė Titi Kera bei buvusi JAV ambasados Lietuvoje sekretorė Lisa Hollis.

Pianisto R. Zubovo koncertas pratese renginio trukmę Vašingtone, skirtą žiniam Lietuvos menininkui paminėti M. K. Čiurlionio jubiliumui skirti renginiai buvo pradėti š.m. kovo 5 d. įsimintinu Lietuvos Senojo pirmmininko prof. V. Landsbergio koncertu JAV Kongreso bibliotekoje.

Kelias dienas iki renginio R. Zubovo koncertą skelbė bei su M. K. Čiurlionio muzika supažindino JAV klasikinės muzikos radijo stotis WYGM.

Paruošė Rolandas Raciškas

Gamtoje jau skamba rudens daina. Nuotr. A. Grigaitis

Rašytojo V. Kavaliūnui prisiminti skirtos popietės programos dalyviai. Iš kairės: Algirdas Titus Antanaitis, Bronė Nainienė, dr. Jolita Kavaliūnaitė, Julija Švabaitė-Gylienė ir Vida Brazaitytė.

Nuotr. Viktoro Kučo

Popietė rašyt. V. Kavaliūnui prisiminti

Bronius Nainys

„Vienas po kito su savo skaitytojais atsisveikina mūsų kūrėjų veteranai, tarp jų ir Vacys Kavaliūnas, kurio paskutini novelių rinkinį *Sauksmas* šiandien pasitinkame“, — kalbėjo rašytoja poetė Julija Švabaitė-Gylienė Pasaulio lietuvių centre, Lemonte, tą popietę, kai mes visi labai kažkur skubėjome ir ne visos valandos, negalėjome skirti prieš penkerius metus mirusio, vieno iš mūsų žinomiesnių rašytojų dukros pastangomis neseniai išleista, knygą pasitikti.

Iš tikrųjų mes dabar visur per daug skubame, per daug lekiamo kažkur kitur, tokiems spėjimams, kaip literatūra, neturėdami laiko net prisėsti. Lyg ir norėdama mus apie tai įspėti, rengėjų pakviesta aptarti rašytojo paskutinę knygą, poetė visgi jautė, kad gyvenant rašytojas savo įdomia bei patrauklia kuryba būtų mus ilgiau pristabdes, nors vieną sekmandienio popietę priverstas skirti ramesnei, gražesnei greito gyvenimo akimirkai.

„Jei šiandien Vacys Kavaliūnas būtų tarp mūsų, tikriausiai paskaitytų ištraukas iš savo vel naujos knygos, romano, gal novelių apie jaunystės laikų įvykius, meilę, kančią, nusivylimus, daugumos jo veikėjo ano meto bei šių laikų dvasines nuotaikas. Gal galėtume jo kai ko paklausti, gal ir pakritikuoti, o jis mums paaiškintu ramiai, savo erudicija paremtomis mintimis.“

Neturime savo literatūroje tokio kūrėjo, kuris būtų garbus visame pasaulyje, neišrikiuojame į Nobelio ar kitas premijas, nors turime labai gerų rašytojų. Vacys Kavaliūnas kukliai atsisotja šalia didžiųjų, įvertintas ne tik premijomis, bet ir geru žodžiu.

Šiais keliais trumpais sakiniiais Julija Gylienė, pati ne-norėdama gaisinti mūsų laiko, labai vykusiai sugebėjo aptarti beveik visą Vacio Kavaliūno kūrybos esmę ir jo vietą lietuvių literatūroje. Toliau taip pat trumpai, glaustai reiškiama mintimis šalia paskutinio novelių rinkinio, rašytoja peržvelgė autoriaus kitus kūrinius, išryškindama jo puoselėtas tautines, patriotines, kovos dėl lietuvių tautos, dėl jos laisvės, valstybinės nepriklausomybės temas, jam nesvetimus jautriuos religinius jausmus, pabrėždama, kad toms temoms vystyti jam ne kiek neklūdė išsivyskas gyvenimas, kuriame Lietuvoje

JAV LB Švietimo tarybos pirm. Regina Kučienė.

Bet gretai susigvyveno, buvo jautrus mokiniams, nors kartais ir tekdavo juos pabarti. Ateinu vieną kartą ir žiūriu lentoje įrašyta: „Mūsų klasė prašo jus, kad neklaustut šiandien mūsų“. Ir argi klausė?

Tauragės gimnazijoje dirbo šešerius metus. Prasidėjo karas. Rudenį pradėjo mokytojauti Vilkaviškio gimnazijoje.

Tapęs jos direktorium dirbo dvejus metus. Vilkaviškyje nepadarėu tai, ką turėjau padaryti. Buvo tokia mano pedagoginė filosofija. Jei mokiniams kuo nors nusikalto, sakydavau — „Nusikaltai ir save nusikraudei. Tad dabar turi sau ką nors gero padaryti“. Ir nusikalto, stipriai nusikalto vienas septintos klasės mokiniams. Ir aš jam sakau: „Išmok atmintinai!“. „Anykščių šilė!“ — pirmąją dailį. O joje per du simtai eilučių. Žinoma, nemaniau, kad jis tai galės padaryti. Ir šiandien gailiuosi to nepadaręs. O tas mokiniams — čikagiečiams gerai žinomas Jonas Jasaitis. (Jasaitis buvo veiklus bendruomenininkas, Čikagos apygardos valdybos ir dvi kadencijos JAV LB krašto valdybos pirmininkas.)

1944 metų rudenį pedagogas Kavaliūnas su šeima pasitraukė į Vokietiją, į Liubeką. Čia vėl tęsė pedagoginį darbą, bet neilgai. Persikraustęs į Fišbeką, tęsė pedagoginį darbą, bet neilgai. Persikraustęs į Fišbeką, kartu su kitų tremtinių pagalba įsteigė gimnaziją. 1946 metais, pavasarį, ši gimnazija, kartu ir visa stovykla, perkeliama į Špakenbergą. Direktoriui Kavaliūnui gimnazijai vadovavo iki 1949 metų. Tuo pačiu keliis semestrus studijavo Hamburgo-Hanzos universitete.

1949 m. liepos mėnesį, išvyko į Ameriką, į Cleveland, Ohio. Prasidėjo naujas gyvenimas. Kartu su žmona Ona užaugino ir išmokslo dukras Jolitą ir Aldoną, sūnų Arūną. Dirbo fabrike, studijavo Western Reserve universitete, įsigijo magistro laipsnį ir mokytojavo Cleveland lietuvių mokykloje, įsteigė ir vadovavo Pedagoginiams lietuvių kursams.

Pedagogas — rašytojas Vacys Kavaliūnas mirė Clevelande 1994 m. gegužės 15 d. Vacys Kavaliūnas pradėjo

rašyti, dar būdamas trečioje klasėje. Rašė eilėraščius ir noveles. Kūryba sužydėjo, jam atvykus į JAV. Du kartus laimėjo *Draugo* romano konkurso premijas: pirmą kartą — 1963 m. už romaną *Kalnų giesmė*, antrą kartą — 1972 m. už romaną *Aidai ir šešėliai*. Šalia šių išleisti ir romanai *Hestera* — 1974 m. bei *Dalia* — 1983 m. Įvairiuose laikraščiuose ir žurnaluose buvo išspausdinta apie dvidešimt novelių, keliasdešimt straipsnių literatūrinėmis bei kitomis temomis. Novelių rinkinys *Sauksmas* buvo išspausdintas po rašytojo mirties.

Tarp kalbų į knygos sutiktuvių programą įsijungė iš Clevelando atskridusi šio novelių rinkinio praktiška leidėja, rašytojo dukrė, taip pat literatūros profesorė dr. Jolita Kavaliūnaitė, paskambinus porą tėvelio mėgstamų kūrinių. Ji atgabeno keletą deščių *Sauksmo* ir visus nustebeino — staiga, kaip mana iš dangaus, pabiro pirkėjai. Pas mus dabar tikrai rėtoskas reiškinys.

Literatūrologas, žurnalistas Algirdas Titus Antanaitis įdomiai paskaitė ištrauką iš *Sauksmo* — nuotaikingesnę novelę „Paskutinis valsas“.

Šią įdomią, labai reikalingą, laiko negaištinąją knygos suktikvių kultūrinę popietę suurošė JAV LB Švietimo taryba (pirmininkė Regina Kučienė) ir Bronė Nainienė vadovaujamas Pasaulio lietuvių centro renginių komitetas. Popietę pradėjo, ir baigė Bronė Nainienė. Programai vadovavo Vida Brazaitytė. Atsisveikinti su ja tebūna prisimintas ir *Sauksmo* aptarimo pabaigoje rašytojos poetės Julijos Švabaitės-Gylienės perduotas paties rašytojo Vacio Kavaliūno „lyg ir atsisveikinimas su gyvenimu“.

„Medis“ taip kalba: „...ir medis stovi nėjūdamas... tik staiga jis krūpteli. Ir žiūr — ant žemės nukritęs jo lapas... Dar taip neseniai jis buvo apsiplies pumpurais, o paskui žydėjo kaip nuotaka ir žaliavo, dainuodamas su pavasario vėjais... o dabar... Lyg pašautas paukštis krenta žemėn. O laipai, girdi ir jaučia jis visa savo būtį, vienas po kito krenta ir krenta... Ir pagaliau mato — telikęs tik vienas vienintelis lapas... Viešpatie, iškelia jis savo rankas į viršų, palik man jį, palik bent vieną vienintelį lapą...“

Vacys Kavaliūnas. *Sauksmas*. Novelės, V. Užtupo leidykla „Vilius“, Vilnius, 1998. Knygą galima įsigyti Pasaulio lietuvių centre Lemonte ir *Drauge*.

SUKAKTUVINIS KONCERTAS

Tęsiant dienraščio *Draugo* 90 metų jubiliejaus renginius, lapkričio 28 d., sekmandienį, Mother McCauley aukštesniosios mokyklos auditorijoje Oak Lawn, Ill. Programą atliks trys žymiausi šiaurės Amerikos lietuvių chorai: Čikagos meno ansamblis „Dainava“, vadovaujama muz. Dariaus Polikaicio; Cleveland, OH, „Exultate“, vad. Ritos Klirionės; Toronto (Kana-doje) „Volunge“, vad. Dalios Viskontienės.

Bilietai gaunami *Draugo* administracijoje.

PREMIJŲ ŠVENTĖ

Septynioliktoji JAV LB Kultūros tarybos laureatų pagerbimo ir jiems premijų teikimo šventė įvyks lapkričio 14 d., sekmandienį, 4 val. popiet, Jaunimo centre Čikagoje. Meninę programą dalį atliks muz. Dariaus Polikaicio

„O, tu paklydėli, kur iki šiol buvai“

Lietuvos Himno autoriaus dr. Vinco Kudirkos šimto metų mirties sukaktį paminėti pakvieta New Yorko LB apygardos valdyba. Minėjimas įvyko spalio 17 d. Kultūros židinyje, Brooklyn, NY. Renginį pradėdamas, apygardos pirmininkas Kęstutis Bileris, tolimai mesnei programos daliai vadovauti pakvietė dr. Algį Plūrą.

Kadangi į minėjimą atsilankė ir New Yorko naujai paskirtas Lietuvos Respublikos generalinis konsulas dr. Rimantas Morkvenas, programos vedėjas pakvietė jį prisistatyti. Dr. R. Morkvenas neslėpė savo metų — 50, bet atrodė žymiai jaunesnis. Ekonomistas. Diplomatinė patirtis Briuselyje, Romoje ir Lietuvoje — iš viso 9 metai.

Linkint naujam gen. konsuliui dr. Rimantui Morkvenui geros sėkmės, tikėjome, kaip ir grįžę į Lietuvą buvęs gen. konsulas dr. Petras Anusas, nesišalinis nuo lietuvių bendruomenės.

Su dideliu kruopštumu paruoštą paskaitą tema „Vincas Kudirka — dirbęs tautai“, pasakė docentė, dr. Irena Slaviškaitė. Maždaug 25 minučių trukmėje prelegentė, žvelgdama į Kudirkos gyvenimą, apibūdino jo asmenį ir įvairius nuveiktus darbus muzikoje, poezijoje, periodikoje, vertiant kitų kalbų raštus ir lietuvių kalbą į kita. Pasitebėjo, kad ir JAV lietuvių yra prisidėję, leidžiant Kudirkos raštus. Atkreipė dėmesį į tai, jog praėjus, kol buvo sukurta ties Kudirkos „Tautiška giesmė“, buvę atskirų autorių parašyti net trims Lietuvos himnams žodžiai.

Paskaita su kalbėtojos maloniai skambančiu balsu ir aiškia tartimi, buvo atidžiai išklausa, susilaukė plojimo gausos.

I. Slaviškaitė 1976 m. įsigijo literatūros teorijos doktoratą, apgynusi temą „Poetinė žodžio transformacija lietuvių lyrikoje“. Po poros metų Vilniaus pedagoginio instituto jai buvo pripažintas docentės vardas. Nuo tada iki šiol ji dirbuojasi Vilniaus universitete. Ten dėsto lietuvių literatūros istorijos ir teorijos kursus. Parašė kelias monografijas ir kitus leidinius. Spaudoje yra paskelbusi daug straipsnių apie dabartinę lietuvių poeziją.

Aktorė Virginija Kochanskytė Amerikoje lankosi jau antrą kartą. Atvykdamas da-

bar atsivežė, specialiai Vinco Kudirkos mirties šimtmetį minint, paruoštą programą. Buvo išgirsta (atpasakojant ar deklamuoiant): V. Kudirkos „Lietuvos tilto prisiminimai“, eilėraščiai ir kita. Aktorė spalvinga balso moduliacija, stipriais perdavimais, rankų bei viso kūno įvairiais, retai pasikartojančiais judesiais, susijusiais su sceniniu veiksmu ir įtikinančia vaidyba publika įtikino, kad yra pasiekusi neeilinį artistinių igūdžių meistriškumo laipsnį. Žiūrovus stebino ir savo nepaprasta atmintimi (pasakojo ir deklamavo atmintinai), ir ištverme. Jos besiklausančius Kochanskytė prie kedžių „prirakino“, scenoje išbuvo 53 minutes, kurios tikrai neprailgo.

Akt. V. Kochanskytės kelias į sceną nebuvo tiesus. Būta ir vingių, kuriuos jai pavyko nugalėti, įsigyjant dramos aktorės diplomą, 1977 m. užbaigus Lietuvos Muzikos akademiniame dramos teatre. Su Kauno teatru gastraliavo buvusiose Sovietų Sąjungos respublikose ir Vidurinėje Azijoje. Vaidino Lietuvos kino filmuose ir TV. Viena iš pačių žymiausių poezijos skaitovių, pasipuošusi skaitovų konkursų laurais. Su pačių geriausių lietuvių poetų programomis gastraliavo JAV, Kanadoje ir, savaime aišku, Lietuvoje.

Plojimų gausa palydėjus akt. Virginiją Kochanskytę, į sceną įžengė Lietuvos valstybinės filharmonijos solistas/baritonas Danielius Sadauskas. Jis yra žymus senosios lietuvių klasikų muzikos puoselėtojas. Savaip interpretuodamas, deda daug pastangų, kad būtų atgaivinta senoji lie-

tuvių giedamoji poezija. Todel ši kartą, solistas klausytojus ir apdovanojo ano laikotarpio (išskyrus kelias šiuolaikinių kompozitorių sukurtas dainas) dainomis. Išgirdome: Mažvydo „10 prisakymų“, Baranauko „Tu Lietuva“, Kudirkos „Mano gimtinė“ ir „Greičiau, greičiau, žirgeli“, Čiurlionio „Lėk gervelė, per girelę“, Sasnausko „Karvelėli melynasis“ ir kt. iš viso — 12 dainų.

Solistas D. Sadauskas keturias dainas atliko be akompanimento, o likusioms akompanavo pianistė Dalia Sakaitė.

A. Sadauskas yra paruošęs apie 1,500 įvairių laikotarpių ir stilių kūrinių. Surengė tūkstančius koncertų, įdėdavo septynis ilgo grojimo plokšteles, į CD įrašė visas 10 giesmių, kurios randamos M. Mažvydo *Katekizme*, 8 kalėdines giesmes iš krikščionių giesmių knygos I dalies ir A. Baranauko poemą „Anykščių šilėlis“. Iš to CD septynias giesmes UNESCO perrašė į CD ir plačiai išplatino pasaulyje. Už senosios lietuvių giedamosios poezijos atgaivinimą solistas tapo „Poezijos pavasaris 1998“ laureatu. Taip pat atkūrė Strazdelio idiles, Baranauko giesmes, Basanavičiaus, Kudirkos surinktas dainas, Vienuzio, Vaičiaio elegijas, Vydūno muzikinį Ramybinių poezijos skaitovių, pasipuošusi skaitovų konkursų laurais. Su pačių geriausių lietuvių poetų programomis gastraliavo JAV, Kanadoje ir, savaime aišku, Lietuvoje.

Plojimų gausa palydėjus akt. Virginiją Kochanskytę, į sceną įžengė Lietuvos valstybinės filharmonijos solistas/baritonas Danielius Sadauskas. Jis yra žymus senosios lietuvių klasikų muzikos puoselėtojas. Savaip interpretuodamas, deda daug pastangų, kad būtų atgaivinta senoji lie-

P. Palys

„Spalvų pavasaris“ Lietuvių dailės muziejuje, Lemonte

Dail. Joanos Paltarokaitės Valaitienės kūrinių paroda, pavadinta „Spalvų pavasaris“, atidaroma Lietuvių dailės muziejuje, Lemonte, šiandien, šeštadienį, spalio 30 d., 7:30 val. vak. Paroda tęsis iki lapkričio 14 d.

Dail. J. Valaitienė gimusi Lietuvoje, į JAV atvykusi 1949 m. Nors studijavo biologiją (Roosevelt universitete) ir mikrobiologiją (Čikagos universitete), tačiau mokėsi ir tapyti pas meno kritiką Riche-

lieu, taip pat dvejus metus lankė Du Page kolegiją, kur studijavo akvarelės techniką.

1987 m. savo darbus ekspozitavo Thomas Ford bibliotekoje, Western Springs, Ill., 1989 m. dalyvavo su dešimčia darbų Thomas Ford bibliotekos šimto metų sukakties meno parodoje, o 1992 m. jos kūryba buvo eksponuojama Čiurlionio galerijoje, Čikagoje. Paroda pavadinta „Mano pirmoji paroda“ ir skirta Kovo 11-ajai atminti.

Dail. Joana Valaitienė. „Klevo lapas“. 1997.